

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุ ยากจนในตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพชีวิต ภาระรับผิดชอบ และการได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในตำบล นางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาบริการทางสังคมที่รัฐ เอกชน และ ชุมชนจัดให้แก่ผู้สูงอายุยากจนในตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และ ศึกษาการเข้าถึงบริการทางสังคมที่จัดให้ผู้สูงอายุยากจนในตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ยากจน ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 9 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ในตำบลนางบวช อำเภอบางนางบวช โดยเลือกสภาพชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชุมชนเมือง พิจารณาคัดเลือกผู้สูงอายุใน 3 ลักษณะ คือ ผู้สูงอายุยากจนที่อยู่โดดเดี่ยว ผู้สูงอายุยากจนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดเล็กที่มีสมาชิกอยู่ในครอบครัว 2-3 คน และผู้สูงอายุยากจนที่อาศัยอยู่ใน ครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกอยู่ในครอบครัว 3 คนขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์ระดับลึกจำนวน 4 แบบ ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ในการสนทนาทุกครั้งใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือคือ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง รวมทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ในระดับลึก (In-depth Interview) การเยี่ยมบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง และถ่ายภาพชุมชน สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม 2545 รวมการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นเป็นเวลา 3 เดือน มีการนัดหมายสัมภาษณ์กันเป็นระยะหลายครั้งจนกว่าจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น หลังการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามแนวคำถาม ที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพโดยใช้การบรรยายเชิงพรรณนา ซึ่งจะวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ และตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุ ยากจนในตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 สภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยแบ่งชุมชนที่ทำการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มตามสภาพชุมชน ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชุมชนเมือง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใน 3 ลักษณะ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่โดดเดี่ยว กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 2 – 3 คน และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป ดังต่อไปนี้

(1) สภาพความยากจน

ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน มีสภาพความยากจน ขาดแคลนสิ่งของ เงินทอง ที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ไม่มั่นคง ไม่มีอาชีพหรือมีอาชีพไม่แน่นอน อาชีพที่ผู้สูงอายุทำส่วนใหญ่เป็นงานรับจ้างทั่วไป รายได้น้อยไม่แน่นอน มีผู้สูงอายุอยู่หนึ่งรายที่ประกอบอาชีพเป็นขอทาน โดยให้เหตุผลว่าเป็นงานอิสระ มีสองรายที่ไม่ต้องหารายได้โดยลูกเป็นฝ่ายเลี้ยงดู แต่หนึ่งรายรับภาระเลี้ยงดูหลาน และเฝ้าบ้านโดยทั้งสองรายอาศัยอยู่ในครอบครัวใหญ่ ดังนั้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดเล็ก หรือผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวทุกรายยังต้องพยายามหารายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัว

(2) สภาพครอบครัว

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีลูกหลาน แม้แต่ผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวแทบทุกคนมีลูกหลาน แต่ส่วนใหญ่ลูกหลานจะทอดทิ้งไป หรือแยกครอบครัวไปอยู่ต่างหากเพื่อทำงาน และนาน ๆ จึงจะมาเยี่ยมสักครั้ง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว ลูกหลานไม่ติดต่อมาเลย ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 2-3 คน หากไม่อยู่กับคู่ชีวิต ก็อยู่กับลูกคนใดคนหนึ่ง และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไปจะอยู่กับครอบครัวของลูกคนใดคนหนึ่งเช่นกัน

(3) ภาระที่รับผิดชอบ

ผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวไม่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบใคร หาเลี้ยงตนเองไปวัน ๆ ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวจะมีความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 2-3 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป คือในครอบครัวผู้สูงอายุที่มีสมาชิก 2-3 คน ผู้สูงอายุจะมีภาระรับผิดชอบมากกว่า เช่น ต้องเลี้ยงดูสามี ลูกหรือหลาน

มีสภาพใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชุมชนเมือง ส่วนผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม่มีภาระ รับผิดชอบ โดยมีลูกหาเลี้ยง ภาระที่รับผิดชอบมักเป็นเพียงภาระเลี้ยงหลาน และเฝ้าบ้าน (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1

แสดงสภาพชีวิต สภาพความยากจน ภาระรับผิดชอบของผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้สูงอายุ	ชุมชน	นามสมมติ	สภาพความยากจน	สภาพครอบครัว	ภาระที่รับผิดชอบ
โดดเดี่ยว	ชนบท	นายพร	ฐานะยากจน ที่อยู่ทรุดโทรม	ลูกหลานแยกครอบครัว ไม่ติดต่อกับ มาญาติเสียชีวิตไป เกือบหมด	ไม่มีภาระรับผิดชอบ ใคร
	กึ่งเมืองกึ่ง ชนบท	นายเทพ	ฐานะยากจนที่อยู่ไม่ ถูกสุขลักษณะภายใน ที่อยู่อาศัยอ้าว ไม่มีอากาศถ่ายเท ประกอบอาชีพ ขอทาน	ภรรยาทอดทิ้ง ลูก ไปทำงานที่อื่น	ไม่มีภาระรับผิดชอบ ใคร
	เมือง	นางภา	ฐานะยากจน ที่อยู่ทรุดโทรม ประกอบอาชีพเก็บ ของเก่าขาย รายได้ น้อยไม่แน่นอน	เป็นหม้ายไม่มีบุตร ญาติพี่น้องอยู่ไกล กัน	ไม่มีภาระรับผิดชอบ ใคร

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

กลุ่มผู้สูงอายุ	ชุมชน	นามสมมติ	สภาพความยากจน	สภาพครอบครัว	ภาระที่รับผิดชอบ
มีสมาชิก 2-3 คน	ชนบท	นางส้มลิ้ม	สภาพที่อยู่อาศัยไม่ มั่นคง ทรุดโทรม ประกอบอาชีพรับ จ้างรายได้น้อยไม่ แน่นอน	อยู่กับสามีที่สุขภาพ ไม่แข็งแรงป่วยเป็น โรคเบาหวาน	รับภาระเลี้ยงดูสามี ซึ่งมีปัญหาสุขภาพ ป่วยเป็นโรคเบา หวาน และเลี้ยงดู หลานวัยเด็กเล็ก 1 คน อายุ 2 ปี ซึ่งเป็น บุตรของลูกสาวคน โต
	กึ่งเมือง กึ่ง ชนบท	นางกวร	ที่อยู่อาศัยทรุด โทรม เอียงประกอบ อาชีพรับจ้าง บางวัน เผาถ่าน คัดฟืนขาย รายได้น้อยไม่แน่นอน	สามีแยกทาง อาศัย อยู่กับลูกสาว	ไม่มีภาระรับผิดชอบ ใคร
	เมือง	นางเล็ก	ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีรายได้เป็นของ ตนเอง	สามีทอดทิ้ง เลี้ยงดู ลูกคนเดียว ลูกอาศัย อยู่ใกล้ ๆ	รับภาระเลี้ยงดูลูกที่ สติปัญญาต่ำ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

กลุ่มผู้สูงอายุ	ชุมชน	นามสมมติ	สภาพความยากจน	สภาพครอบครัว	ภาวะที่รับผิดชอบ
มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป	ชนบท	นางจวน	ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง รกร้าง ไม่มีรายได้ เป็นของตนเอง	อาศัยอยู่กับครอบครัวของลูกสาว ลูกคนอื่น ๆ มาเยี่ยมเป็นบางครั้ง	รับภาระเลี้ยงดูหลานวัยเด็กเล็ก 1 คนอายุ 4 ปี ซึ่งเป็นบุตรของลูกสาว
	กึ่งเมือง กึ่งชนบท	นางกิน	ฐานะยากจนอยู่บ้านเช่า ประกอบอาชีพเป็นหมอนวด รายได้ 70 บาท/ชั่วโมง มีงานทำเป็นบางวันแล้วแต่จะมีผู้ว่าจ้าง	สามีเสียชีวิต อยู่กับครอบครัวของลูกสาว	รับภาระเลี้ยงดูหลานวัยเด็กเล็ก 1 คน อายุ 5 ปี
	เมือง	นางซุน	ฐานะยากจนแต่เดิม มีภาระหนี้สิน จำนวนมาก ต้องขายที่นา ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ	สามีเสียชีวิต อยู่คนเดียว ลูก ๆ ปลูกบ้านอยู่บริเวณเดียวกัน	ไม่มีภาระรับผิดชอบใคร

5.1.2 การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(1) การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ

การศึกษาการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจนี้ จะได้ศึกษาแหล่งที่ตอบสนองความต้องการ 4 แหล่ง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมวัย ชุมชน หน่วยงานและกลุ่มสังคม ผลการวิจัยพบว่า

(1.1) การตอบสนองจากครอบครัว

การศึกษาการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ จากครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวจะรู้สึกเหงา ไร้ญาติขาดมิตร ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัวจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยเกี่ยวกับคู่ชีวิต จะรู้สึกอบอุ่นใจ มีเพื่อนไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ซึ่งในทางกลับกันผู้สูงอายุที่สามีตายหรือทอดทิ้งไป ผู้สูงอายุที่ยังอยู่จะรู้สึกเหงา เหนง มีบางรายที่ทะเลาะกับลูกสาวเป็นประจำทำให้หงุดหงิดง่าย และอีกปัจจัยหนึ่ง คือปัจจัยเกี่ยวกับลูกหลานโดยผู้สูงอายุที่ลูกหลาน

ให้ความรัก ความอบอุ่นจะรู้สึกดีไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่มีสมาชิก 2-3 คน หรือที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป

(1.2) การตอบสนองจากเพื่อนบ้าน

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว จะพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านเป็นบางครั้ง ไม่ว่าผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ในชนบท กึ่งเมืองกึ่งชนบท เมือง และมีผู้สูงอายุที่มีบุคลิกเงียบขรึม หรือมีภาระต้องเลี้ยงดูหลานมาก ก็จะไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน มีหนึ่งรายที่พูดด้วยแต่เอือมระอาด้วย เนื่องจากชอบหยิบยืมเงินทองมาเล่นหาหยได้คืน

(1.3) การตอบสนองจากเพื่อนร่วมวัย

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เพื่อนร่วมวัยเสียชีวิตไปหมด จึงไม่ค่อยได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนวัยเดียวกัน นอกจากผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองจะมีการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุเป็นบางครั้ง

(1.4) การตอบสนองจากชุมชน หน่วยงานและกลุ่มสังคม

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐ และรู้สึกพึงพอใจในบริการที่ตนเองได้รับ คือใจที่ได้รับความช่วยเหลือ โดยไม่มีผู้สูงอายุคนใดมีความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจกับกลุ่มผู้นำชุมชน มีผู้สูงอายุเพียงรายเดียวที่ได้มีโอกาสฟังฟังพระพุทธานุชาสนาโดยการไปพูดคุยกับพระที่วัด (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2

แสดงการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ

กลุ่มผู้สูงอายุ	ชุมชน	นามสมมติ	ครอบครัว	เพื่อนบ้าน	เพื่อนร่วมวัย	ชุมชน หน่วยงาน และกลุ่มสังคม
โดดเดี่ยว	ชนบท	นายพร	น้อย/ไม่ได้รับเลย เนื่องจาก ลูกหลานต่าง มีครอบครัว เสมือนว่านายพร ถูกทอดทิ้ง	เพื่อนบ้านให้ ความรัก อบอุ่น ดูแล เอาใจใส่ เนื่องจาก นายพรมี อธยาศัยดี	ไม่มีเนื่องจาก เพื่อนวัยเดียวกัน เสียชีวิตไปเกือบ หมด	ได้รับจากการ พูดคุยกับ พระภิกษุที่วัด ซึ่งเป็นที่พัก และ ยึดเหนี่ยวจิตใจ ของนายพร
กึ่งเมือง กึ่งชนบท	นายเทพ	ไม่ได้รับจากใคร ไร้ญาติ ขาดมิตร บุตรที่มีอยู่ก็อาศัย อยู่ไกลกัน	นายเทพได้ พูดคุยกับยาย ซิมบางครั้ง	ไม่มีเนื่องจาก เพื่อนวัยเดียวกัน เสียชีวิต และที่มี อยู่ต่างมีฐานะ ยากจนเช่นกัน	รู้สึกพึงพอใจที่ ภาครัฐให้การ สงเคราะห์ด้าน อุปกรณ์การ แพทย์ (ไม้ค้ำยัน)	
เมือง	นางเขา	บางครั้งนางเขา รู้สึกเหงา ว่าเหว เพราะขาดคู่ชีวิต มีญาติพี่น้อง เหมือนกันแต่ไม่ ค่อยได้พึ่งพา อาศัยกัน ไม่ได้ ไปมาหาสู่กัน	เวลาที่รู้สึกเหงาจะคุยกับเพื่อน บ้านที่อ่อนวัยกว่า เพราะวัยเดียว กันเสียชีวิต ไปเกือบหมด ส่วน เรื่องที่คุยกับเกี่ยวกับความเป็นอยู่		ตอนนี้รู้สึกพอ ใจที่ภาครัฐช่วยเหลือ	

5.1.3 การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของ เงินทอง/บริการสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การศึกษาการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทอง/บริการสังคม นี้ จะได้ศึกษาแหล่งที่ตอบสนองความต้องการ 4 แหล่ง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมวัย ชุมชน หน่วยงานและกลุ่มสังคม ผลการวิจัยพบว่า

5.1.3.1 การตอบสนองจากครอบครัว

การศึกษาการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทอง/บริการสังคม จากครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับหรือเคยได้รับเงินช่วยเหลือจากลูกหลานมากบ้าง น้อยบ้างแต่ส่วนใหญ่ไม่มากนัก บางคนเคยได้รับในอดีตแต่ปัจจุบันไม่ได้เลย โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุโดดเดี่ยวในส่วนผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่ลูกหลานส่งเสียเงินให้ แม้บางส่วนจะไม่ได้ให้ผู้สูงอายุโดยตรง แต่เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูหลานก็ตาม โดยผู้สูงอายุที่มีสมาชิกในครอบครัว 3 คนขึ้นไป มักจะได้รับการช่วยเหลือจากบุตร

5.1.3.2 การตอบสนองจากเพื่อนบ้าน

ลักษณะการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทองจากเพื่อนบ้าน มักอยู่ในกรณีการหยิบยืมเงิน ซึ่งส่วนใหญ่ระบุว่าไม่เคยขอความช่วยเหลือหรือหยิบยืมจากเพื่อนบ้าน เนื่องจากมักมีฐานะยากจนเหมือนกัน จะมีเพียงบางคนที่เคยกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน หรือบางคนได้รับความช่วยเหลือในรูปอาหาร มีรายเดียวที่เพื่อนบ้านไม่ยอมให้ยืมเงินแล้วเนื่องจากเพื่อนบ้านเห็นว่านำไปเล่นหวยได้คืน

5.1.3.3 การตอบสนองจากเพื่อนร่วมวัย

ลักษณะการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทองจากเพื่อนร่วมวัย ผู้สูงอายุทุกคนระบุว่าไม่มี เนื่องจากเพื่อนร่วมวัยเสียชีวิตไปหมดแล้ว

5.1.3.4 การตอบสนองจากชุมชน หน่วยงานและกลุ่มสังคม

ลักษณะการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทองจากชุมชน หน่วยงาน และกลุ่มสังคมพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสิ่งของเงินทองจากชุมชน หน่วยงาน และกลุ่มสังคม มีเพียงบางรายที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดือนละ 300 บาท โดยเป็นผู้สูงอายุกิ่งเมืองกิ่งชนบท 2 ราย ผู้สูงอายุในเมือง 1 ราย ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบท ไม่มีใครได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และไม่พบว่าผู้นำชุมชน ชุมชน หรือกลุ่มสังคม มีการสนับสนุนความต้องการด้านสิ่งของเงินทอง หรือการเสริมอาชีพ รายได้ของผู้สูงอายุแต่อย่างใด (ตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3

แสดงการได้รับการตอบสนองความต้องการ ด้านการสนับสนุนสิ่งของเงินทอง

ผู้สูงอายุ	ชุมชน	นามสมมติ	ครอบครัว	เพื่อนบ้าน	เพื่อนร่วมวัย	ชุมชน หน่วยงาน และกลุ่มสังคม
โดดเดี่ยว	ชนบท	นายพร	ไม่ได้รับและขาดการมีสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งไม่เพียงพอ	หยิบยืมเพื่อนบ้านเป็นบางครั้ง เนื่องจากมีฐานะยากจนเหมือนกัน	ไม่มีเงินจากส่วนใหญ่เสียชีวิตแล้ว	ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมรายได้จากชุมชนเลย
	กิ่งเมือง กิ่งชนบท	นายเทพ	เคยได้รับจากลูกสาวส่งมาให้ใช้เดือนละ 1,000-1,500 บาท ปัจจุบันไม่ได้รับเลย	ได้รับการช่วยเหลือจากยายซึ่งให้ในรูปของอาหาร แต่ไม่บ่อยนักเพราะมีฐานะยากจนเหมือนกัน		เคยได้รับการช่วยเหลือเป็นอุปกรณ์การแพทย์ (ไม้ค้ำยัน)
	เมือง	นางภา	ไม่เคยได้รับจากใคร	ไม่ได้ขอความช่วยเหลือหรือหยิบยืมเงินทองจากใคร		ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดือนละ 300 บาท
มีสมาชิก 2-3 คน	ชนบท	นางสั้มลิ้ม	ครอบครัวยากจน ลูกที่มีอยู่ไม่ได้ส่งเงินทองมาให้ใช้ มีแต่ลูกสาวคนโตที่ส่งค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นค่าเลี้ยงดูบุตรของตนเอง	ได้รับการช่วยเหลือเงินทองบ้างในเวลาที่นางสั้มลิ้มไม่มี หรือต้องการความช่วยเหลือ แต่ก็ได้บ้างไม่ได้บ้างเพราะเพื่อนบ้านมีฐานะยากจนเหมือนกัน		ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมรายได้จากชุมชนเลย แต่ได้รับการส่งเสริมสงเคราะห์ค่ารักษาพยาบาลฟรี (มีบัตรผู้สูงอายุ)

จากข้อมูลที่สรุปมาทั้งหมด สามารถสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีฐานะยากจน สภาพที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค ยังต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเอง และบางส่วนต้องรับภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวด้วย

2. ผู้สูงอายุยากจน ส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจน้อย ผู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของผู้สูงอายุได้ ได้แก่ คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ และลูกหลานที่ดูแล ผู้สูงอายุค่อนข้างใกล้ชิด จะเห็นว่าลูกหลานของผู้สูงอายุหลายคน มิได้รับการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของผู้สูงอายุ บางส่วนขัดแย้งซึ่งเกิดจากความเครียดในการประกอบอาชีพ หรือการต้องเผชิญกับภาวะความยากจน

3. ในส่วนของเพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมวัยพบว่า เพื่อนบ้านเป็นกลุ่มที่ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจให้แก่ ผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวได้มาก ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัว เพื่อนบ้านจะมีความสำคัญลดน้อยลง ส่วนเพื่อนร่วมวัยส่วนใหญ่ไม่อาจตอบสนองความต้องการด้านจิตใจได้อีก เนื่องจากส่วนใหญ่เสียชีวิตไปหมดแล้ว นอกจากผู้สูงอายุในเมืองที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุ

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาดังกล่าว มีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายผลการศึกษามากหลายประเด็น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอจำแนกการอภิปรายออกเป็น 3 กลุ่มตามสภาพชุมชน ได้แก่ ชุมชนชนบท ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ชุมชนเมือง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใน 3 ลักษณะ คือ กลุ่มตัวอย่างที่อยู่โดดเดี่ยว กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครอบครัว 2 - 3 คน และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คนขึ้นไป ดังนี้

5.2.1 สภาพชีวิต ภาวะรับผิชอบ และการได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนทั้ง 9 กรณีศึกษาจะพบได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาน้อย ซึ่งการศึกษาน้อยมีผลต่อการสนับสนุนทางสังคมที่ผู้สูงอายุจะได้รับ และจะไม่ได้รับการนับหน้าถือตาสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญา กังสนารักษ์ และนัยพินิจ คุชภักดี (2533)

กลุ่มตัวอย่างมีรายได้น้อยทำให้ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัย 4 จึงทำให้เขาต้องแสวงหาหนทางอื่นเพื่อมาตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ตนเองต้องการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ hogstel. 1981 (อ่างโน นงลักษณ์ บุญไทย(2539) ที่ว่า

รายได้เป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน เพราะรายได้ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพ

จากกรณีศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุไม่ได้รับความสำคัญจากสมาชิกในครอบครัว ไม่เห็นคุณค่าใน ตัวของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อผู้สูงอายุวัยสูงขึ้นมีสภาพที่หงุดหงิดง่าย จึงบ่นทำให้สมาชิกใน ครอบครัวลดบทบาท และสถานภาพทางสังคมของนางควรสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวณีย์ เกียวกิ่งแก้ว (2527) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสถานภาพทางสังคม และบทบาทต่างๆ ที่สังคมกำหนดให้เริ่มด้วยความสำคัญของบุคคล จะลดลงเมื่อวัยสูงขึ้น บทบาทในฐานะบิดา มารดา มีความหมายน้อยลงเมื่อบุตรหลานโตขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของสิริสมร สุขสวัสดิ์ ,ม.ร.ว.(2534) พบว่าผู้สูงอายุจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกใน ครอบครัวจากสถานภาพ แต่ไม่ได้รับการยอมรับในเรื่องของบทบาท

ในส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีลูกหลานเลี้ยงดูจะพบว่า ว่าเหว่และไม่มีความสุข ในชีวิต เนื่องจากต้องใช้ชีวิตเพียงลำพังเมื่อประสบปัญหา ต้องแก้ไข และเผชิญกับปัญหาเพียงลำพัง สอดคล้องกับแนวคิดของ พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ (2525) พบว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขใน สถาบันครอบครัว และต้องการให้ภาครัฐดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่ของลูกหลาน จากผลการศึกษาของ สิริสมร สุขสวัสดิ์ ,ม.ร.ว. (2534) พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุขอใช้บริการสถานสงเคราะห์ คือ เหงา ว่าเหว่ เพราะลูกหลานปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียว ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่ว่า ผู้สูงอายุจะรู้สึกเหงา ว่าเหว่ เมื่อถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง

จากกลุ่มตัวอย่าง กรณีผู้สูงอายุที่ทะเลาะกับบุตรหลานขาดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวอาจ จะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตต่ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่องคนชราไทยของ นิสา ชูโต (2525) ที่พบว่าคนชราไทยส่วนใหญ่อยู่ร่วมกับครอบครัวที่มีลูกๆหลานๆ หรือญาติพี่น้องรวมอยู่ ด้วยกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้สูงอายุมีบทบาทในการให้ คำปรึกษาแก่สมาชิก แต่ในอนาคตการดูแลผู้สูงอายุจากสมาชิกในครอบครัวเริ่มลดลง เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และสังคมภายในครอบครัว ประกอบกับสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน สังคม เช่น การหย่าร้าง การย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาวชนบทเข้าสู่เมือง และความจำเป็นทางด้าน เศรษฐกิจทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากถูกทอดทิ้ง ภาระในการดูแลผู้สูงอายุจึงตกเป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องจัดบริการสังคมด้านต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ ปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุเข้าไปอาศัยอยู่ใน สถานสงเคราะห์มากขึ้นเพราะขาดครอบครัว หรือมีครอบครัวแต่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการบริการ สวัสดิการสังคมของ

ผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาของพวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538) พบว่า ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว

จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัว และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับความคิดของพีรสิทธิ์ คำานวนศิลป์ (2525) พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของนภาพร ชโยวรรณ และจอนห์น โนเคล (2542) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ถ้าพบปะกับลูกบ่อย ๆ จะมีโอกาสได้รับการเกื้อกูลจากลูกได้สูงนอกจากนี้ในส่วนของคุณภาพชีวิตในแง่วัตถุ อันได้แก่ การมีเครื่องใช้ไม่สอยในชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรมีแนวโน้มจะมีเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มากกว่าผู้ที่อยู่คนเดียว และมีโอกาสได้รับอาหาร เสื้อผ้า เครื่องใช้ต่าง ๆ จากลูกบ่อย ๆ ส่วนลูกที่อยู่ไกลหรืออยู่นอกชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนเป็นเงิน และมีการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุนาน ๆ ครั้ง ซึ่งพบว่าตรงกับผลงานวิจัยของสุคิษาที่ว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บุตรจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีลูกหลานอยู่ไกลหรืออยู่นอกชุมชน

5.2.2 บริการทางสังคมที่รัฐ เอกชน และชุมชนจัดให้แก่ผู้สูงอายุ การได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ และการเข้าถึงบริการทางสังคมของผู้สูงอายุ

บริการด้านสุขภาพ

จากกลุ่มตัวอย่างมีผู้สูงอายุหลายคนมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยพบว่ามีความต้องการด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าด้านอื่นๆ เพราะว่าผู้สูงอายุเหล่านี้มองว่าถ้าการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เขายังสามารถทำงานหาเลี้ยงตัวเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ดังเช่น ผลงานวิจัยของเกริกศักดิ์ บุญญานุพงษ์ และคณะ (2533) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุในเขตชนบท อันเป็นผลเนื่องมาจากความเสื่อมสภาพของร่างกาย จึงทำให้มีความต้องการได้รับการบริการในด้านสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะด้านการรักษาพยาบาลซึ่งเป็นบริการที่ผู้สูงอายุมีความต้องการมากกว่าบริการมากกว่าด้านอื่นๆ

บริการด้านสนับสนุนรายได้ และการช่วยเหลือด้านการครองชีพ

จากกลุ่มตัวอย่างที่มีผู้สูงอายุบางคนต้องการให้รัฐส่งเสริมอาชีพ และรายได้ทั้งนี้เนื่องจากวัยสูงอายุ เป็นช่วงของวัยที่มีความเสื่อมของร่างกายไม่สามารถทำงานเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองได้เต็มที่ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงมักประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับผลการศึกษานภาพร ชโยวรรณ และคณะ (2535) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่อยู่ในเขตชนบทประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง และผู้สูงอายุบางคนยังสามารถทำงานได้ ดังนั้น

บริการด้านการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมและการสร้างความมั่นคงทางรายได้จึงเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุในเขตชนบทปรารถนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นิวัตติ กลิ่นงาม (2532) ที่พบว่าผู้สูงอายุต้องการให้รัฐจัดหาอาชีพที่เหมาะสมและจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะการให้รายได้ประจำเดือน เพื่อให้มีรายได้เป็นของตนเอง

บริการด้านนันทนาการ

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลนางบวช มีการรวมกลุ่มจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเพียงบางส่วนแต่ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของตำบล บางหมู่บ้านได้จัดตั้งชมรมแต่บางหมู่บ้านไม่มีการจัดตั้งชมรม ซึ่งทำให้เกิดความเลื่อมล้ำระหว่างหมู่บ้านที่มีชมรมผู้สูงอายุ และหมู่บ้านที่ไม่มี ทำให้การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับแตกต่างกันไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของลักษมี บุญธรรม (2540) พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุมีการสนับสนุนทางสังคมดีกว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

บริการด้านการสงเคราะห์

จากการศึกษาผู้สูงอายุในตำบลนางบวช ทั้ง 3 ชุมชนมีจำนวนผู้สูงอายุได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ เดือนละ 300 บาท จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือด้านการเงินมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย การมีอาชีพเสริม และการเข้าสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่ผู้วิจัยพบคือ มีผู้สูงอายุยากจนที่ถูกทอดทิ้งให้เลี้ยงดูบุตรหลานโดยหนีเข้ามาทำงานในเมือง เนื่องจากรายได้ที่ทำได้ในท้องถิ่นไม่พอที่จะประทังชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุล ดังนั้น ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ควรจะมีการกระจายรายได้ในระดับรากหญ้า ผู้สูงอายุจะได้รับความเท่าเทียมกันในสังคม สมาชิกในครอบครัวจะได้มีอาชีพทำ มีรายได้ สภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะระดับหน่วยงาน

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า มีศูนย์บริการผู้สูงอายุเพียงบางหมู่บ้าน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่อการได้รับบริการอย่างทั่วถึง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีศูนย์บริการผู้สูงอายุตั้งอยู่ในหมู่บ้านของตนเองทุก ๆ หมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เช่น กิจกรรมการหารายได้ กิจกรรมกายภาพบำบัด เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุที่ยากจนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย และจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

2. ผู้สูงอายุที่ยากจน และสุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคภัยไข้เจ็บ มีความต้องการด้านสาธารณสุขซึ่งมักตั้งอยู่ในชุมชนเมือง การไปรับบริการด้านสุขภาพแต่ละครั้ง จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหน่วยบริการเคลื่อนที่เป็นครั้งคราวไปตรวจเยี่ยมชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุได้ตรวจสุขภาพประจำ และได้รับการรักษาแต่เนิ่น ๆ หากมีอาการป่วยหรือได้รับคำแนะนำเรื่องการป้องกันก่อนเกิดอาการป่วยได้

